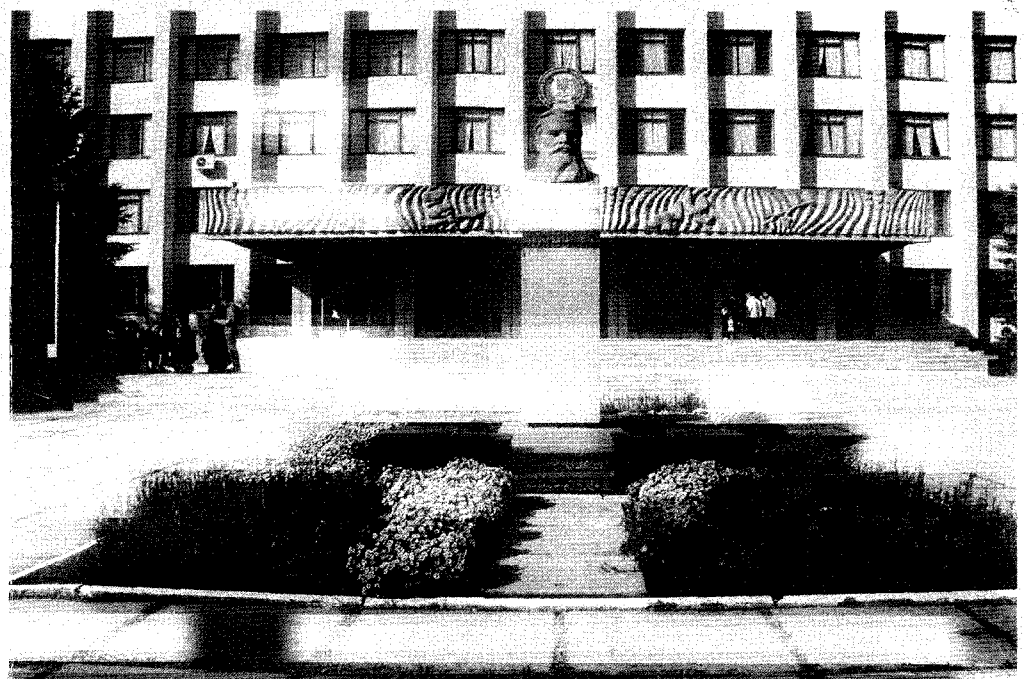

Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

Вісник ХНАУ

2011,
№ 12

Серія “Економічні науки”

- Ефективність реальних інвестицій: [Монографія] / К.С. Салига. – Запоріжжя: ГУ «ЗІДМУ», 2007. – 284 с. 3. Закон України «Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001-2004 років» від 18.01.2001 р. №2238 (із зм. і доп.) // www.rada.gov.ua.
4. Кириленко І. Г. Аграрна реформа в Україні: надбання, проблеми / І.Г. Кириленко // Економіка АПК. – 2005. – № 5. – С. 8-14.
5. Гриньова В.М. Інвестування: [підруч.] / В.М. Гриньова, В.О. Коюда, Т.І. Лелейко, О.П. Коюда. – К.: Знання, 2008. – 452 с.

Бабенко А.Г. Направления инвестиционной привлекательности сельскохозяйственных предприятий. В статье исследуются отдельные направления инвестиционной привлекательности предприятий

Babenko A. The Direction of investment attractiveness agricultural enterprise. In the article probed separate directions of investment attractiveness of enterprises

УДК 681.17.03

І.В. Гончаренко, д-р екон. наук, доцент
Миколаївський державний аграрний університет

ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ **АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Актуальність проблеми Сучасна ситуація у світі характеризується стрімкими темпами науково-технічного розвитку, швидким розвитком світової економіки, загостренням міжнародної конкуренції. Рівень розвитку окремої країни, її конкурентоздатність в значній мірі залежить від спроможності успішно конкурувати окремими підприємствами. Невідомий досвід роботи аграрних підприємств в умовах глобальної конкуренції, необхідність оприлюднення теоретичних і прикладних питань щодо конкурентного потенціалу аграрних підприємства вимагають проведення такого дослідження.

Мета дослідження і публікації Теоретичним основам та методології присвячені праці таких відомих економістів, як П. Шумпетер, М. Портер, Г. Люсьє, Р. Фагхутдінов, А. Юданов тощо. Проведення науковців значний вклад у дослідження

феномена конкуренції внесли Л. Дайненко, І. Должанський, Т. Загорна, В. Рибінцева, С. Песоцька тощо. Проблемами конкурентоспроможності невеликих підприємств опікуються такі науковці, як З. Варналій, О. Денега, В. Лібернікель, М. Журавльова, В. Парсяк та інші.

Формулювання цілей статті. Незважаючи на увагу науковців до питань конкуренції та конкурентоспроможності, є ряд проблем, які залишаються предметом дискусій і обговорень вчених-економістів. Важливість і необхідність підвищення конкурентного потенціалу аграрних підприємств в нових умовах функціонування економіки обумовлюють актуальність теми дослідження. Необхідним є пошук нових підходів до вирішення проблем підвищення конкурентного потенціалу аграрних підприємств у зазначених умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Діяльність усіх структур зацікавлених вирішенням проблеми підвищення конкурентоспроможності вітчизняного аграрного сектора слід поєднувати логікою взаємодоповнюваності, що потребує прийняття наступної системи принципів:

Принцип системної інновації, що припускає, що масштабність і глибина дії досягається не за рахунок "гігантизму" проєктів, а за рахунок їхнього системного впливу на весь комплекс процесів виробництва та реалізації аграрної продукції. Принцип комплементарної ефективності (синергії), що означає, що неефективні з економічної точки зору окремі проєкти, що мають стратегічне значення для підприємств, повинні бути сконфігуровані між собою так, щоб забезпечити істотний ріст загальної, а через це - і локальної економічної ефективності. Принцип реалістичності проєктів, що задає точними тимчасовими рамками їхньої реалізації, розрахунком наявних ресурсів й опорою на зацікавлених суб'єктів. Принцип зчленованості й синхронізації проєктів, що виражається в узгодженні темпу їхнього розгортання в контексті інших проєктів і проєктних задумів з погляду коротко-, середньо- і довгострокових цілей і взаємодоповнюваності дії. Принцип співвіднесеності й відповідності проєктів глобальним викликам і міжнародним процесам з метою збереження країни як суб'єкта світового процесу. Принцип трансграничності проєктів, що припускає, що межі проєктування не повинні замикатися адміністративними кордонами територій. Особливо важливим у вказаному контексті є використання потенційних можливостей інноваційного розвитку в аграрній сфері, що дозволить прискорити темпи економічного зростання у сільському господарстві, буде сприяти досягненню конкурентоспроможності продукції як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках, гарантуватиме надійність і стабільність

продовольчого забезпечення населення країни, прискорить наближення України до стандартів економічного розвитку провідних країн світу та сприятиме підвищенню рівня життя сільського населення. Поширення інноваційних процесів у вітчизняній економіці і, зокрема, в агропромисловому виробництві потребує від вчених-економістів чіткого теоретичного обґрунтування змісту інноваційної моделі, оцінки реальних можливостей її впливу на економічний стан суспільства. У зв'язку з цим особливої уваги вимагає розгляд проблем функціонування науково-дослідної сфери на ринкових засадах, визначення ринкових умов її життєздатності та прогресивного розвитку. У нашій країні започатковано процес створення принципово нових бізнес-структур, яким належить місце провайдерів на ринку інноваційної продукції. Йдеться про підприємницькі структури, як правило, корпоративного типу, які встановлюють контакти між створювачами наукового продукту і його потенційними споживачами, сприяють укладанню угод між ними, обираючи при цьому оптимальний ринковий варіант просування інновацій з подальшим їх запровадженням у виробництво. Заради цього провайдери розробляють бізнес-проекти, залучають власні ресурси для їх виконання. За свої послуги провайдер одержує інноваційну ренту і розподіляє прибуток між усіма учасниками інноваційного циклу, з якими він взаємодіє на договірній основі.

Зважаючи на досвід розвинутих країн світу, в Україні ширше застосовуються такі нові інтегровані форми інноваційного бізнесу, як технополіси, агропромислові наукові парки, технопарки, бізнес-інкубатори, інноваційні фонди тощо. Вони займаються апробацією результатів наукових розробок, сприяють їх широкомасштабному запровадженню у виробництво, створюють умови для розвитку дрібного підприємного бізнесу. Як правило, ці структури тісно співробітничать з державними науковими установами і служать прикладом налагодження ефективного співробітництва між наукою і бізнесом. Крім того, їх капітал є джерелом додаткових інвестицій для розробки та реалізації інноваційних проектів [3]. Нині в Україні діють 8 технопарків, 255 інноваційних фондів. У Києві та Київській області функціонують 12 бізнес-інкубаторів, в Одеській області – 9. 18 з 27 регіонів країни мають по 1-2 бізнес-інкубатори [1]. Потреби суб'єктів інноваційного ринку обслуговують інформаційно-комунікативні, консалтингові, юридичні, освітні, фінансові установи, організації, підприємства, які утворюють інноваційну інфраструктуру. Отже, ринковий механізм функціонування науково-дослідної сфери знаходиться на стадії формування. Закладаються інституційні, організаційно-економічні, правові основи його подальшого розвитку і удосконалення. Інноваційний процес у вітчизняній економіці і

зокрема, в аграрній сфері постулово підноситься на якісно новий щабель завдяки активній генерації підприємницьких структур ринкового типу.

Перспективною для конкретних підприємств аграрного бізнесу є стратегія диверсифікації. Питання диверсифікації виробництва, особливо аграрного, досліджені недостатньо. Вони і досі не знайшли достатнього висвітлення у вітчизняній економічній літературі, а зарубіжний досвід диверсифікації потребує ґрунтовної адаптації до умов господарювання в Україні.

Стратегія диверсифікації передбачає розробку нових видів продукції одночасно з освоєнням нових ринків. При цьому товари можуть бути новими для всіх підприємств, працюючих на цільовому ринку, або тільки для даного підприємства. Така стратегія забезпечує прибуток, стабільність і стійкість підприємства у віддаленому майбутньому. Вона є найбільш ризикованою та потребує значних витрат. Займатися диверсифікацією підприємства змушує ряд причин, серед яких одними з головних є прагнення зменшити або розподілити ризик, а також прагнення піти з ринків, що стагнують та отримати фінансові вигоди від роботи в нових областях. Останні два чинники – стагнуючий ринок і прагнення освоїти нові області діяльності – є головними причинами диверсифікації українських аграрних підприємств. Диверсифікація передбачає виявлення саме того виду діяльності, в якому можна найбільш ефективно реалізувати конкурентні переваги підприємства.

Диверсифікація має свої позитивні та негативні сторони. Головна небезпека диверсифікації пов'язана з розпиленням сил, а також з проблемами управління диверсифікованими підприємствами. Стратегія диверсифікації реалізується тоді, коли підприємство далі не може розвиватися на даному ринку в рамках даної галузі [2]. Основними факторами, що зумовлюють вибір стратегії диверсифікації:

- ринки для здійснюваного бізнесу виявляються в стані насичення або ж скорочення попиту на продукцію;
- поточний бізнес дає перевищуючі потреби надходження грошей, що можуть бути прибутково вкладені в інші сфери бізнесу;
- новий бізнес може викликати синергічний ефект, наприклад за рахунок кращого використання устаткування, сировини тощо;
- антимонопольне регулювання не дозволяє подальшого розширення бізнесу в рамках даної галузі;
- можуть бути скорочені втрати від податків;
- може бути полегшений вихід на світові ринки;
- можуть бути залучені нові кваліфіковані працівники або ж краще використаний потенціал наявних менеджерів.

Основними стратегіями диверсифікації є:

- стратегія концентрованої диверсифікації яка базується на пошуку і використанні додаткових можливостей виробництва нових продуктів, що укладені в існуючому бізнесі; тобто існуюче виробництво залишається в центрі бізнесу, а нове виникає виходячи з тих можливостей, що укладені в освоєному ринку, використаній технології або ж інших сильних сторонах функціонування підприємства;

- стратегія горизонтальної диверсифікації припускає пошук можливостей росту на існуючому ринку за рахунок нової продукції, що вимагає нової технології, відмінної від використаної; за даної стратегії підприємство повинне орієнтуватися на виробництво таких технологічно не пов'язаних продуктів, які б використовували вже наявні можливості підприємства; тому що новий продукт має бути орієнтований на споживача основного продукту, за своїми якостями він має бути супутнім продуктам, що вже виробляються;

- стратегія конгломеративної диверсифікації полягає в тому, що фірма розширюється за рахунок виробництва технологічно не пов'язаних товарів, що реалізуються на нових ринках; це одна з найскладніших для реалізації стратегій розвитку; дуже часто ця стратегія реалізується шляхом придбання підприємств, а не створенням нових підприємств для роботи на певному ринку.

Висновки. Отже, використання потенційних можливостей інноваційного розвитку в аграрній сфері, освоєння виробництва нових товарів, товарних ринків, а також видів послуг, що включає не просто диверсифікацію товарних груп, але й розповсюдження підприємницької діяльності на нові та не пов'язані з основними видами діяльності підприємств, працюватиме на покращення стану аграрних підприємств і територій, де вони розміщені.

Бібліографічний список: 1. Гончаренко І.В. Соціально-економічний розвиток сільських територій регіону: проблеми теорії та практики / Гончаренко І.В. Монографія / НАН України. Інститут регіональних досліджень. – Львів, 2009. – 370 с. – (Сер. “Проблеми регіонального розвитку”). 2. Бородіна О. Сільський розвиток в Україні проблеми етичності/ Бородіна О. Прокола І. / Економіка України №4 2009 с.74-85. 3. Пушчова К. М. Інноваційний розвиток агробізнесу в економічному напрямі/ Пушчова К. М. // Проблеми науки. – 2003. – № 9. – С. 38-42.

Гончаренко І.В. Повышение конкурентного потенциала аграрных предприятий Рассмотрены вопросы увеличения конкурентного